

Az ügyvédi függetlenségről – A tisztességes eljárás-hoz való jog

„A jogért való küzdelem a jellem költészete”- mondta Rudolf von Jehring 1872 tavaszán a Bécsi Jogász Társaság előtt tartott beszédében. Jehring szerint „Nem a józan pénzügyi érdek az, amely a sérelmet szenvedettet a per megindítása felé hajtja, hanem az elszenvedett jogtalanság felett érzett erkölcsi fájdalom, egy belső hang súgja, hogy számára nem egy értéktelen tárgy csupán a tét, hanem saját személyisége, saját jogérzéke, saját önbecsülése, így a per rövidesen egy pusztán érdekbeli kérdésből jellembeli kérdéssé válik.”^[1]

Ezen napjainkban is aktuális tervek, célok megvalósításához nélkülözhetetlen az ügyvédi szakmát gyakorlók elhivatottsága.

I. AZ ÜGYVÉD FUNKCIONÁLIS FÜGGETLENSÉGE^[2]

Az ügyvédség alapjogvédelmi funkciója a tisztességes eljárás követelményei szerint, illetve az igazságszolgáltatásban közreműködő ügyvéddel szemben a közbizalom akkor érvényesül, ha igazságszolgáltatás eljárásaiban résztvevő ügyvéd független. Ezen funkcionális függetlenségi követelmény az ügyvéd igazságszolgáltatásbeli működésével, eljárási helyzetével kapcsolatosan jelöl ki alkotmányos kereteket a jogalkotás számára. Amíg a szervezeti függetlenség jószerével az államtól, illetve annak szerveitől való függetlenségként értelmezhető, a funkcionális függetlenség körében megkülönböztethető az államtól, illetve egyéb illetéktelen befolyástól való függetlenség.

Az államtól való függetlenség követelménye a 19. század politikai küzdelmei során alakult ki, s a hatalmi beavatkozás, illetve ennek lehetőségei ellen való védelemről szólt. „Ez az állam minden megjelenési formájától való függetlenséget jelentette, beleértve az önkormányzat hatalmi szerveit is. A törvény és az ügyvédi önkormányzatok általános hatályú normáin kívül, minden beavatkozás tilos, amely az ügyvéd függetlenségét veszélyezteti.”^[3] Az igazságszolgáltatás

[1] Kasper, 1995, 746-753.

[2] Bírák Lapja, XXII. évf. 2012,1.-2. sz.

[3] Redeker, 2004, 879-893.

részeként működő ügyvédnek az államtól és az államigazgatás szerveitől való függetlensége a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének alapfeltétele. Az ügyvéd által ellátott védelem nem felel meg a tisztességes eljáráshoz való jog követelményeinek, ha az eljáró ügyvéd nem független az államtól, vagy annak valamely szervétől. Az ügyvéd államtól való függetlenségét az Alkotmánybíróság történetileg kialakult axiómaként kezeli, például amikor konzekvensen az ügyvéd hagyományos kialakult független helyzetéről beszél.^[4]

A szervezeti függetlenséggel szemben a funkcionális függetlenség követelménye azonban nemcsak az államtól való függetlenség követelményét hordozza magában, hanem az ügyvédnek működése körében függetlenítenie kell magát minden olyan hatástól, amely alkalmas arra, hogy az ügyvédet eltérítse az esküjéhez és szakmai meggyőződéséhez illeszkedő tevékenységtől.

Ez egyrészt azt jelenti, hogy az igazságszolgáltatásban közreműködő ügyvédnek mentesnek kell lennie „minden harmadik személy érdekei által irányított befolyástól vagy alárendeltségi viszonytól”,^[5] másrészt az eljárás mikénti kimenetele az ügyvédet személyében sem közvetlenül, sem közvetetten nem érintheti, illetve az eljárás eredményéhez külön közvetlen érdeke nem fűződhet, mert ellenkező esetben az ügyvéd eljárása nem feltétlen tekinthető tisztességesnek. Az ügyvéd működésbeli függetlensége körében ugyancsak történetileg alakult ki a függetlenség azon aspektusa, amely az ügyvéddel szemben alkotmányos követelményként állította fel a munkajogi utasítási jog vele szembeni kizártságát.

A magyar jogi gondolkodás ebből a követelményből vezeti le az ügyvéd egzisztenciális függetlenségének, illetve szabadfoglalkozásúként való működésének alkotmányos követelményét. Az Alkotmánybíróság az alábbiakra mutatott rá: „Az ügyvédi hivatás megkülönböztető jegye, hogy szellemi szabadfoglalkozásként olyan magán-tevékenység, amely a közhatalmi szervek működési körében garanciális okokból hangsúlyozottan magán-tevékenységként különül el a közhatalomtól.”^[6]

A magyar jogban ez az elv, talán túlzottan is, de töretlenül érvényesül. Túlzott érvényesülés alatt azt értjük, hogy nem látjuk annak alkotmányos akadályát, hogy az ügyvéd a saját irodájával miért nem állhatna munkaviszonyban, s miért ne élvezhetné a munkaviszony egyes szociális előnyeit. A jelenlegi szabályozás ugyanis általánosságban megtiltja az ügyvédnek bármilyen munkaviszony létesítését, mely túlzottan szigorú szabályozás alkotmányos indokkal nemigen támasztható alá.^[7]

Svájcban vagy Németországban az úgynevezett *Syndicusanwalt*oknak^[8] az ügyvédséghez való tartozásának kérdése a szakirodalomban a viták középpont-

[4] 428/B/1998. AB határozat III.4, 907/B/2004. AB határozat III.1.

[5] Schiller, 1998, 71.

[6] 22/1994. (IV.16) AB határozat II. 2.

[7] Bírák Lapja, 2012, 1-2. sz.

[8] A *Syndicusanwaltok* a társaságok által munkaviszony keretében foglalkoztatott ügyvédek.

jában áll. A fő nézetbeli különbség abból adódik, hogy a *Syndicusanwaltok* a hatodik legjobban fizetett foglalkozás Németországban, így kérdés merül fel, hogy mennyire valósulhat meg az ügyvédi függetlenség, ha a megbízó jelentős állandó megbízási díjban részesíti az ügyvédet.^[9]

Az ügyvéd függetlenségét s ezáltal a tisztességes eljárás elvének érvényesülését azonban nem feltétlenül csak az egzisztenciális kiszolgáltatottságot is magába foglaló munkajogi utasítási jog vagy közvetlen üzleti érdekelttség, például Kft., ügyvezető tisztség ellátása sértheti, hanem az ügyféllel való olyan tartalmú díjmegállapodás is, amely az ügyvédet az ügy mikénti kimenetelében érdekeltté teszi.

A Német Alkotmánybíróság megfogalmazása szerint: „Az ügyvéd, mint az igazságszolgáltatás szerve, nem szállíthatja le saját méltóságát arra a szintre, hogy az ügyfél üzlettársának minősítsék.”^[10]

A függetlenséget korlátozza, sőt kizárja az, ha az ügyvéd az általa képviselt ügy mikénti kimenetelében közvetlenül személyesen érintett s ez által az ügy objektív tárgyilagos megítélése tőle nem várható el.

A funkcionális függetlenség követelményét alapvetően a következő helyzetek sértik Sulyok Tamás álláspontja szerint:^[11] (1) Az ügyvéd függősége az államtól, önkormányzattól, vagy valamely hasonló szervtől; (2) munkajogi vagy közvetlen üzleti függőségét eredményező jogviszony fennállása; (3) az ügyvéd közvetlen vagy közvetett személyes érdekelttsége az ügy mikénti kimenetelében.

Az ügyvéd az igazságszolgáltatásban csak akkor töltheti be a tisztességes eljárás követelményének megfelelő alapjogvédelmi funkcióját, ha az ügyvéd egész eljárása objektív érdekes a közbizalomra, valamint az ügyfél bizalmára, ezért az ügyvéd jogi helyzete csak akkor felel meg a tisztességes eljárás követelményének, ha vele szemben a közbiztonság fennállását és fennmaradását nem veszélyeztetik az ügyvéd függetlenségét kizáró vagy korlátozó tényállások.

A fenti tényállások kiszűréséhez szükséges összeférhetlenségi szabályok, amelyeket az ügyvédi törvény^[12] részletesen szabályoz, mely összeférhetlenségi okok között szokás abszolút és relatív összeférhetlenségi okokat megkülönböztetni. Az ügyvédi törvény taxatív felsorolást ad, mit tehet az ügyvéd és mit nem. Az ügyvéd nem állhat munkaviszonyban, szolgálati viszonyban, munkavégzési kötelezettséggel járó más jogviszonyban; nem lehet közalkalmazott, köztisztviselő, közjegyző és főállású polgármester, nem végezhet személyes közreműködéssel vagy korlátlan anyagi felelősséggel járó vállalkozói tevékenységet.

[9] JuraForum, www.juraforum.de/syndicusanwalt.

[10] BverfG, 1 BvR 2576/04 vom 12.12.2006.4.

[11] Bírák Lapja, 2012, 1-2. sz.

[12] 1998. évi XI. törvény az ügyvédekről.

A tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jogként felfogható követelmény.^[13] Az Ütv.-ben meghatározott relatív összeférhetlenségi jogok nem taxatívok, hanem a törvényben kifejezetten határozott relatív összeférhetlenségi jogok mellett sorolják fel őket.

Az Alkotmánybíróság a fent kifejtetteket figyelembe véve alakította ki állásfoglalását a témában. Ezek közül néhányat tekintek át a következő tematika szerint.

II. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI GYAKORLAT AZ ÜGYVÉD FUNKCIONÁLIS FÜGGETLENSÉGÉNEK VÉDELMI KÖVETELMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

Az Alkotmánybíróság az ügynevezett elvtelen képviselet fogalmában foglalja össze azon tényállásokat, amelyekben az ügyvédi képviselet a tisztességes eljárás elvében nem egyeztethető össze. Az elvtelen képviselet fogalmi köre a tételes ügyvédi összeférhetlenségi szabályok által meghatározott határokon túlmutatni látszik. Elvtelen az ügyvédi képviselet, ha az ügyvéd nem független.

Az Alkotmánybíróság az ügyvédi hivatás jellemzőivel több határozatában foglalkozott. A 22/1994. (IV.16.) AB határozatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „az ügyvédi foglalkozás elsősorban az igazságszolgáltatáshoz és a jogalkalmazáshoz kapcsolódó tevékenység. Az igazságszolgáltatásban védőként, vagy jogi képviselőként való közreműködése alkotmányos követelmény és az eljárásjogi szabályok kötelező előírása.”

A 907/B/2004. AB határozat álláspontja szerint „Az ügyvédi foglalkozás nem csak a jogalkalmazás és az igazságszolgáltatás közhatalmi szférájához kapcsolódik. Az ügyvéd a magánszférában az életviszonyok jogszerű rendezésénél jogi szakértelemmel működik közre, a jogi szakismeret hiánya esetén pedig szaktudással felvértezve tanáccsal szolgál.”

„Az ügyvédi hivatás megkülönböztető jegye, hogy szellemi szabadfoglalkozásként olyan magán-tevékenység, amely a közhatalmi szervek működése körében garanciális okokból hangsúlyozottan magán-tevékenységként különül el a közhatalomtól.”^[14]

[13] Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „*fair trial*” követelménye nem egyszerűen egy a bíróságnak és az eljárásnak is megkövetelt tulajdonságai közül például igazságos tárgyalás, hanem az alkotmányi rendelkezésben foglalt követelményeken túl különösen a büntető jogra és eljárás jogra vonatkozóan többi garancia teljesedését is átfogja. Az emberi jogok Európai Egyezményének eljárási garanciákat tartalmazó cikkei ugyancsak a „*fair trial*” elvét vallják.

[14] ABH 1994.127, 131.428/B/1998. AB, ABH 2004, 1236, 1242 ABH 2004, 1561, 1569-1570.

III. A KIRENDALT VÉDŐ JOGI HELYZETE

A védő kirendelésének jogát a Magyar Büntető eljárási törvény, az eljáró hatóság, bíróság feladatává teszi. A kirendelt védői tevékenységről készült vizsgálatok eredményei azt igazolják, hogy a kirendelt védők minőségileg és mennyiségileg lényegesen kevesebb és kevésbé hatékony munkát végeznek, mint meghatalmazott kollégáik, továbbá a rendőrségi kirendelések több esetben az ügyvédek egy személyileg körülhatárolt szűkebb körét érintik.^[15] A védő kirendelésére vonatkozó szabályozás általánosságban nem kedvez a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésének és sérti az ügyvédi függetlenség alkotmányos követelményét. Meg kívánom jegyezni, hogy a kirendelés intézményét az Alkotmánybíróság több határozatában is vizsgálta, de magát a kirendelés intézményét nem találta alkotmányosértőnek.

Az Alkotmánybíróság 763/B/2001. AB határozatában a kirendelés intézményét nem a védelemhez való jogból vagy nem a tisztességes eljáráshoz való jogból, hanem az Alkotmány 70/A § (3) bekezdéséből vezette le, miszerint a jogegyenlőség megvalósítására vonatkozó kötelezettségének is eleget tesz az ügyvéd és ezáltal munkáját a kirendelés révén biztosítja. Az állam ezen kötelezettségének nem kizárólag a hatóság általi kirendelés útján tehet eleget. Nehezen egyeztethető össze ugyanis az ügyvédi függetlenség követelményével az, hogy a védelmet ellátó ügyvéd a hatóságtól kap kirendelést és a hatóságot semmiféle számon kérhető szabály nem köti a tekintetben, hogy melyik ügyvéd számára milyen szempontok figyelembevételével ad kirendelést.

Súlyosítja a helyzetet az, hogy a nyomozati szakaszban a védő kirendelésének (kiválasztásának) funkciója a nyomozó hatóság, azaz egy olyan szerv kezében van, amely eljárási helyzeténél fogva nem érdekelt az igazán hatékony ügyvédi munkában és ezért „Teljességgel érthetetlen, minként lehetséges az, hogy a védelmet a vád választja ki.”^[16] – ahogyan a cikk írója állítja. Ez a jogi helyzet több szempontból sérti az ügyvédi függetlenség követelményét, s ezáltal a tisztességes eljáráshoz való jogot is. A 365/B/2000. AB határozatban foglaltak szerint „...az ügyvédi képviselő akkor felel meg a függetlenség alkotmányos követelményének, a függetlenség sérelmének, ha az elvtelen képviselőnek még a látszatát is kerüli”.

„Kirendelés esetén a képviselt fél (terhelt) és az ügyvéd kapcsolata sajátos: nem a fél (terhelt) választja ki, hanem a bíróság (hatóság) jelöli ki az ügyvédet, aki az ügyben köteles eljárni (Ütv. 31. § (2) bekezdés) felmentését csak a törvényben meghatározott kivételes esetekben kérheti (Ütv. 34. §) a képviselt személy (terhelt) csak alapos okkal kérheti a kirendelt ügyvéd felmentését (Ütv. 34. § (3) bekezdés c) pontja). A kirendelt ügyvéd díjazását, annak mértékét az állam nem hagyja a képviselt személy (terhelt) és az ügyvéd szabad megállapodására.”^[17]

[15] Fenyvesi, 2002.

[16] Kádár, 2009, 84.

[17] 907/B/2004. AB határozat.

Az Alkotmánybíróság 25/1991. (V.18.) AB határozatában kifejtette: „A védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárás alapelve az eljárás egész menetében számtalan részletszabályban ölt testet. A védelemhez való jog a büntetőeljárás alá vont személy azon jogaiban, illetve a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a vele szemben érvényesített büntetőjogi igényt megismerje, arról álláspontját kifejtse, az igénnyel szembeni érveit felhozassa, a hatóságok tevékenységével kapcsolatos észrevételeit és indítványait előterjeszthesse, továbbá, védő segítségét vehesse igénybe. A védelemhez való jog tartalmát képezik a védő azon eljárás jogosítványai, illetve a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek részéről a védelem ellátását lehetővé teszik.”

A 6/1998. (III.11.) AB határozatban az alábbi megállapítások szerepelnek: „Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt rámutat arra, hogy az Alkotmány 57. § (3) bekezdésében biztosított védelemhez való jog a terhelt és a védő jogaiban ölt testet. A terheltnek joga van ahhoz, hogy saját magát megvédje, és ahhoz is, hogy választása szerint védőt vegyen igénybe (akinek költségeit adott esetben az államnak kell viselnie). A védelemhez való jog alkotmányos megítélése csakis a terhelt és a védő jogainak együttes szemlélete alapján lehetséges. Ez a megközelítés összhangban van Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény gyakorlatával.”

Az Alkotmánybíróság továbbá kimondta azt is, hogy az ügyvédi foglalkozás az igazságszolgáltatásba beágyazott, ezen kívül az eljárások rendszerének is szoros része.

Az Alkotmánybíróság említett határozatai fontos mérföldkövek az ügyvédség közjogi illetve alkotmányjogi helyzetének vizsgálata szempontjából.

Ugyanakkor meg kell említeni a Büntető eljárás törvény azon passzusait, amelyek a nemzetközi normákhoz igazodva adják meg az útmutatást a tisztességes eljáráshoz és az ügyvédi függetlenséghez.

1. Nemzetközi kitekintés: a Büntető Eljárás törvény módosításai

Magyarországnak az Európa Tanácshoz való csatlakozása további módosításokat tett szükségessé annak érdekében, hogy a magyar jogi szabályozás és gyakorlat összhangban legyen az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezménnyel és kiegészítő jegyzőkönyveivel (Egyezmény), illetve az Emberi Jogok Európai Bizottságának és Bíróságának az Egyezmény rendelkezéseit alkalmazó és értelmező gyakorlatával.^[18] E módosításokat az 1994. évi XCII. Törvény a büntetőeljárásról szóló törvény módosításáról vezette be.

Az Egyezmény 6. cikk 3. bekezdés c) pontja szerint minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van arra, hogy ha nem állnak rendelkezésre

[18] Az Egyezmény 1992. november 5. napján lépett hatályba a Magyar Köztársaságra nézve.

eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, hivatalból és ingyenesen rendeljenek ki számára ügyvédet.

Az 1989-ben a Büntető Eljárási törvénymódosítása előtti hatályos szövegben, védő részvétele a büntetőeljárásban az igazságszolgáltatás érdekét figyelembe véve kellett kirendeli, azaz általában véve irreleváns volt, hogy a terheltnek azért nincsen védője, mert rászoruló, vagy azért, mert nem kíván ügyvédnek képviselői megnizást adni. Természetesen a legtöbb esetben azért nem adott meghatalmazást a terhelt ügyvédnek, mert anyagi helyzete nem tette ezt lehetővé.

A rászorultság az új Be. megalkotásakor jelent meg, miszerint a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság akkor is védőt kell, hogy kirendeljen, ha a védelem képviselője nem kötelező, de a terhelt védő kirendelését azért kéri, mert jövedelmi viszonyai miatt nem tud védelméről gondoskodni „a védő kirendelésére vonatkozó szabályt a törvény az Egyezményrel összhangban fogalmazza meg.”^[19]

A magyar jogszabályi háttér összhangba került az Egyezményrel, a rászoruló terhelték védelmének magyar gyakorlata azonban Kádár András Kristóf a Fundamentum 2009. évi 4. számában olvasható véleménye szerint nagy valószínűséggel nem felel meg az EJEB által a 6. cikk 3. bekezdés c) pontjával kapcsolatban kialakított elvárásoknak. Erre példaként említhető, hogy véleménye szerint az Artico v. Italy ügy,^[20] melyben rögzítésre került, hogy az állam, pusztán kirendeléssel nem teljesíti az Egyezményben foglalt kötelezettségét, mivel a kirendelt védő tevékenységének hatékonynak kell lennie.

Erre jó példa az Artico kontra Olaszország ügy: Ügyvédi részvétel nélküli semmitőszéki eljárás büntető ügyben, ahol az Emberi Jogok Európai Bírósága marasztalta az olasz államot, mert nem biztosított „hatékony” védelmet. A pusztán formalitású hivatali védelem nem felel meg az Egyezmény előírásainak. Részletezve: Ettore Artico olasz állampolgár, aki 1917-ben született, hivatásos könyvelő. 1965 januárjában a veronai bíróság csalás miatt első fokon tizenhét havi szabadságvesztésre és pénzbüntetésre ítélte. 1970 októberében ugyanezen bíróság visszaeséses csalás, hamis személyi okmányok használata és fedezet nélküli csekkek kibocsátása miatt tizenegy havi szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel sújtotta.

Miután Artico sikertelenül terjesztett elő fellebbezést a veronai fellebbviteli büntetőbíróság előtt, a Semmitőszékhez fordult, amely a kérelmet 1973. november 12-én utasította el. 1972. augusztusában ingyenes jogsegélyben részesült, szeptemberben azonban a kirendelt védő tájékoztatta, hogy egyéb elfoglaltságai megakadályozzák a képviselői feladatokat és megadta védencének egy kollégája nevét, akit melegen ajánlott. Ezek után a panaszos többször is próbálkozott az illetékes ügyvédi kamara elnökénél, hogy egy másik ügyvéd kirendelését kérje, és hogy sérelmezze a védelem jogának megsértését, ugyanis elvesztené az ingyenes

[19] Be Kommentár.

[20] Artico v. Italy, judgment of 13 May 1980, Series A, no.37.

jogsegélyhez való jogot, ha általa választott védő képviselné. Ugyanakkor egy helyettes védőt sem neveztek ki és semmilyen intézkedés nem történt annak érdekében, hogy a kirendelt védőt a feladata teljesítésére kényszerítse. Artico a Bizottsághoz 1974. április 26-án betervezett panaszában az Egyezmény 5. Cikk 1. bekezdés megsértését kifogásolta, mivel jogtalanul fosztották meg szabadságától, illetve a 6. Cikk. 3. bekezdés c. pontjára hivatkozott, mert a Semmitőszék 1973. november 12-i tárgyalásán nem volt jelen védő.

Ezen álláspontján a Kamasinski v. Austria ügyben^[21] az EJEB finomított, kimondva, hogy az állam nem tehető felelőssé a kirendelt védői tevékenység valamennyi hiányosságáért, egyúttal egyértelművé tette azt is, hogy amennyiben a kirendelt védő a hatóságok számára is érzékelhető módon, nyilvánvalóan nem látja el feladatát, vagy mulasztását megfelelően a hatóságok tudomására hozzák, akkor megállapítható az állam felelőssége. A kirendelési rendszer tehát akkor felel meg az Egyezményben lefektetett követelményeknek, ha az arra jogosultaknak kirendelt védők által nyújtott szolgáltatás színvonala megfelelő egyfajta minimális elvárhatósági szintnek.

A nemzetközi példákat áttekintve a magyarországi kirendelt védők helyzetének vizsgálata szükséges.

2. Kirendelt védelem Magyarországon

A kirendelt védők szakmai színvonalának kérdése nem a 21. század sajátossága. A Fővárosi Főügyészség 1988-ban végzett, százharminc véletlenszerűen kiválasztott, egyterheltes ügyre kiterjedő vizsgálat eredményei is mutatják.^[22] A százharminc ügyből hetven kirendeléses volt. A hetven kirendelt védő közül ötvenöt a nyomozás során egyáltalán semmit nem tett, és a fennmaradó tizenöt közül tizenegy is csupán az iratismertetésre ment el. Közülük is csak hat vett részt az iratismertetésen a gyanúsítottal azonos időpontban, és egyetlenegy a gyanúsított korábbi kihallgatásán. Ezzel szemben a hatvan meghatalmazásos ügy mintegy négyötödében a védő részt vett a kihallgatásokon, több mint egyharmaduk különböző indítványokat is tett.

A Magyar Helsinki Bizottság által 2003 folyamán lefolytatott, ötszáz előzetes letartóztatottal készült kérdőíves interjú alapuló kutatás azt mutatta, hogy míg a meghatalmazott védők 40%-a kapcsolatba lép védencével legkésőbb az első kihallgatás megkezdéséig, addig a kirendelt védők esetében ez az arány csupán 24%. Volt olyan megkérdezett, akit egyéves előzetes letartóztatásának ideje alatt egyetlenegyszer sem keresett fel kirendelt védője.

Ilyen mértékű arányok kialakulásához, a védőn kívül álló okai is lehetnek például a kirendelő hatóság által küldött értesítés késedelmesen érkezik meg.^[23]

[21] Kamasinski v. Austria, judgment of 19 December 1989, Series A, no. 168.

[22] Tóth, 1989, 350–355.

[23] Kádár, 2010, 124–127.

Ha a kirendelő hatóság a jelenlegi gyakorlatnak megfelelően, faxon küld értesítést, az éjszakai és a hétvégi kihallgatások, valószínűleg továbbra is védői jelenlét nélkül zajlanának, hiszen az ügyvédektől ügyeleti napjukon sem várható el, hogy 24 órán keresztül az irodájukban tartózkodjanak. Ezen kérdőíves kutatás a kirendelt védői rendszer működésének további gyengéseiére is rámutatott a védői aktivitással összefüggésben. Több megkérdezett állította, hogy kirendelt védője egy szót sem szólt a kihallgatás vagy a tárgyalás során.

Az alapvető jogok biztosának 2012. szeptemberében készült AJB-3464/2012. számú jelentésében részletesen az Alaptörvény XXIV. Cikk (1) bekezdésére hivatkozva kifejti, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részleghajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. „A tisztességes eljárás olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet megítélni.”^[24]

Sokan a probléma gyökerét abban látják, hogy a hatályos szabályozás értelmében a kirendelt védő óradíja 3.000 forint (+Áfa) a fogva tartott terhelttel való konzultációért ennek a fele illeti meg a védőt. Nem jár óradíj a beadványszerkesztésért, valamint a szabadlábon lévő terhelttel való kapcsolattartásért. További probléma az infrastrukturális kérdés. Sok esetben, a büntetés-végrehajtási intézet az ügyvéd székhelyétől több száz kilométerre van.^[25] A szakma álláspontja szerint a piaci áraktól messze elmaradó díjazás az elsődleges oka annak, hogy a nyomozati szakban (amikor a védő jelenléte nem kötelező) a kirendelt védők túlnyomó része nem fejt ki érdemi tevékenységet annak ellenére, hogy a nyomozás kulcsfontosságú a büntetőjogi felelősség megállapításának szempontjából, és a nyomozati szakban elkövetett mulasztásokat a későbbiekben már igen nehéz orvosolni.

Nemcsak a díj mértéke nem piacképes, hanem az állami szervek kifizetései is késnek, a halmozott tartozás összege egyre növekszik. A Budapesti Ügyvédi Kamara a 2000-es évek elején megállapodott a Budapesti Rendőr-főkapitánysággal arról, hogy a nyomozó hatóság által leigazolt kirendelési díjakat a kamara a tagjainak megelőlegezi, és azt a rendőrség egy összegben megtéríti. Azonban a Rendőrség fizetési képességével 2009 óta folyamatosan egyre nagyobb problémák merültek fel, emiatt a Budapesti Ügyvédi Kamara is kilátásba helyezte, hogy a megállapodást fel kell függeszteni.

Kádár András Kristóf szerint a rászorulóknak nyújtott hatékony védelem rendszer szintű biztosításához négy alapvető funkció megfelelő ellátására van szükség: (1) kirendelt védők biztosítása azokban az esetekben, amikor kötelező vagy egyébként szükséges (kirendelési funkció); (2) a kirendelt védői tevékenység minőségének ellenőrzése (egyéni minőségbiztosítás); (3) a rendszer egészének figyelemmel kísérése és értékelése (általános minőségbiztosítás); (4) a rendszer költségvetésének megtervezése és végrehajtása (költségvetési funkció).

[24] 6/1998. (III.11) AB határozat, 14/2004. (V.7.) AB határozat.

[25] Bánáti, 2005, 50–51.

Az ügyvédi függetlenség tényleges sérelmére utalnak azon vizsgálatok is, melyet a szakirodalom „a rendőrséghez települt ügyvédek problémájaként” emleget. Kádár András Kristóf által hivatkozott ORFK vizsgálat szerint a fővárosban 12 kerületi kapitányság rendszeresen ugyanazon ügyvédeket rendeli ki. Az előzőekből kialakult veszély az, hogy ezen ügyvédek a rendőrségi kirendeléseken kívül más tevékenységeket nem is folytatnak, egzisztenciájuk erre épül, következésképpen egyre inkább rendőrségi kirendelésektől függnek. Ez utóbbi függés, pedig valós függést eredményezhet a nyomozó hatóságtól és ezáltal már nem csak a függetlenség látszata szenved csorbát, hanem a függetlenség maga is elveszhet. Ezért mindenképpen szükség volna kirendelési rendszer törvényi újraszabályozására, amely a kirendelést független szerv feladatává teszi.

Az ORFK-vizsgálat során a megkérdezett szervek azt az általános véleményt fogalmazták meg, hogy „a nyomozó hatóságok azokat az ügyvédeket részesítik előnyben a kirendeléseknél, akikre mindig, mindenkor bizton számíthatnak a kirendelés elvállalásában és a megjelenésben.”^[26] Ha valóban olyan ügyvédeket rendelnének ki a nyomozó hatóságok, akik az esetek nagy részében megjelennek, a számszerű eredmények nem lehetnének ennyire rosszak. A nyomozó hatóság sok esetben a védőt, mint az eljárás szükséges jogi tartozékát tartja számon, pedig sok esetben a megfelelően felkészült védők indítványaikkal, észrevételeikkel segíthetik a hatóságok munkáját. Így nem osztom azon védői magatartást, hogy nem jelenik meg a kihallgatáson, hiszen jogszabályi hiányosság miatt a nyomozati szakban pusztán kirendelési kötelezettsége van a hatóságnak, de megjelenési kötelezettsége nincs a védőnek, akit ha értesítenek, kimentí magát, és a terhelt, pedig nyilatkozik, hogy a védő távollétében is vallomást kíván tenni, így a nyomozati cselekmény végrehajtható. A Be. nem tartalmaz rendelkezést a védő értesítésének garanciát biztosító időpontjára, határidejére.

A „Lépések egy átlátható kirendelt védői rendszer irányába – kutatási beszámoló” című 2012. évi kiadványában a Magyar Helsinki Bizottság egy vizsgált modell vonatkozásában az alábbiakat írta: „A RobotZsaruba, a rendőrség központi számítógépes rendszerébe integrált szoftver segítségével véletlenszerűen, de arányos ügyelosztást eredményezően kiválasztott ügyvédeket rendel ki a rendőrség, a tesztidőszak 2010. október 1-jétől 2011. április 30. napjáig tartott.” A program bevezetésére nem került sor.

A bírósági szakban jelentős a különbség, míg a nyomozati szakban az értesítés ellenére meg nem jelent védő távollétében az eljárási cselekményre sor kerülhet, addig a bírósági szakaszban a tárgyalás a kirendelt védő jelenléte nélkül nem tartható meg.

Helsinki Bizottság 2003-as kutatása során a megkérdezett egyes terheltekben az a benyomás alakult ki, hogy a kirendelt védők „valójában az őket kirendelő

[26] Uo. 39.

nyomozó hatóságnak dolgoznak, és csak abban érdekeltek, hogy védencüket rábíriák a beismerésre”.^[27]

Olyan strukturális problémáról van tehát szó, amelynek megoldása a rendszer radikális reformját, azaz a kirendelési funkció más szerv kezébe helyezését teszi szükségessé annak érdekében, hogy a nyomozó hatóság és a vádhatóság, az előtte folyamatba lévő ügyekben csak jelezze a kirendelés szükségességét, a tényleges kirendelést, azaz a kirendelt védő kiválasztását és értesítését azonban az eljárásban semmilyen formában nem érdekelt szerv hajtsa végre.

Az alapvető jogok biztosának 2012 augusztusában készült az AJB-3107/2012. számú jelentése, mely a kirendelt védői intézmény problémájával foglalkozik. A jelentés szerint, a hatályos szabályozás aggályos és nincs összhangban a jogállamiság elvével, jogbiztonság követelményével, a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésével, melyek hiánya visszásság gyanúját veti fel.

A büntetőjogi védelem biztosításával kapcsolatban az ügyvédi kamarának is fontos szerep jut azáltal, hogy a kirendelhető ügyvédekről jegyzéket vezet. A hatóság csak a kamarától kapott jegyzékben feltüntetett ügyvédet rendelhet ki.^[28] A kamara a kirendelt ügyvédi jegyzéket úgy köteles összeállítani, hogy abban a kirendelést igénylő feladatok ellátásához, valamint az igazságszolgáltatás működőképességéhez szükséges számú ügyvéd szerepeljen.^[29]

Szükséges megvizsgálni, hogy mely típusú ügyvédek, ügyvédi irodák vállalnak kirendeléseket. A fent kifejtett gondolatokat ügyvédi irodánként különbözően értelmezik. Lényegesnek tartom kiemelni azon javarészt gazdasági érdekköröket csoportosítani melyek befolyásolják a jogi szabályozást és a kialakult gyakorlat menetét.

Az ügyvédi irodákat álláspontom szerint alábbi kategóriákba lehet sorolni:

(1) A nemzetközi irodák, amelyek tekintélyes külföldi irodákkal működnek közre, vagy önállóan határokon átnyúlóan látnak el jogi képviseletet. Ezen irodákat is lehet még két csoportra osztani, azon irodákra, akik szerződések készítésével, előkészítésével, véleményezésével foglalkoznak, és azon irodákra, amelyek perbeli képviseletet látnak el határon túli bíróságok hatóságok előtt. Mindkét csoporthoz tartozó ügyvédi irodák dolgozói, alkalmazottai kiemelkedő szakmai nyelvtudásúak, valamint a nemzetközi jog területén is naprakész információkkal rendelkeznek. Javarészt több ügyvéd társul és látja el ezeket a feladatokat, akik külföldön is szereztek akár diplomát, akár dolgoztak külföldön különböző jogi területeken. Díjazásuk, a nemzetközi normáknak és viszonyoknak megfelelő. Kirendelést nem vállalnak.

(2) Az évtizedek óta működő, családi ügyvédi irodák, ahol az iroda tulajdonosa, alapítója sok esetben az 1900-as években alapította az irodát. Fix ügyfélkörrel, kialakított profilt visznek évtizedek óta. Az iroda akár több alkalmazott ügyvé-

[27] Kádár, 2009, 142-143.

[28] Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 35.§.

[29] Az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. törvény 36.§.

det is foglalkoztat, ezzel biztosítva az ügyfelek teljes körű kiszolgálását minden szakterületen. Így itt lehetőség nyílik az alkalmazottaknak is a polgári, illetve a büntető két nagy jogágon belül is speciális szakterületeken tudásuk elmélyítésére. Ezen irodák vállalnak peres ügyeket és tartós megbízásokat egyaránt. Díjazásuk évtizedek óta kialakult, attól nem térnek el. Kirendeléseket nem vállalnak.

(3) Különböző gazdasági, politikai érdekkörök köré csoportosuló irodák, egyéni ügyvédek, akik csak és kizárólag ezen körökhöz tartozó ügyeket látnak el, képviselnek. Díjazásuk a gazdasági politikai csoport méretétől és erősségétől függ. Kirendelést ugyancsak nem vállalnak.

(4) Több ügyvéd alapít egy irodát a szakosodás és/vagy a könnyebb fenntarthatóság reményében. Ügyvédjelölteket foglalkoztatnak, akik kiszolgáló apparátusként segítik az ügyvédek munkáját, és előkészítő munkát végeznek egyes ügyekben. Állandó megbízással rendelkeznek ezen irodák is, a munka díjazása már jelentősen függ az ügyfélkörtől, valamint, hogy az ország mely területén működik az iroda. Itt már előfordul, hogy vállalnak kirendeléseket, vagy azért, hogy az ügyvédjelöltet foglalkoztassák és ezen kirendelt ügyekből tanuljon vagy azért, hogy a hatósággal a kapcsolatot folyamatosan tartsák annak reményében, hogy a megbízásos ügyekben hatékonyabb képviseletet tudjanak majd ellátni.

(5.a) Egy tagból álló irodai formában működő vagy egyéni ügyvédként tevékenykedő ügyvédek, akik vagy egyedül dolgoznak, esetleg egy nagy cég „alkalmazásában” oly módon, hogy székhelyük is a cégnél van és csak az oda tartozó ügyeket látják el, vagy saját irodát tartanak fenn, de csak néhány megbízónak dolgoznak. Nem vállalnak kirendeléseket, speciális területre szakosodnak és abban dolgoznak. Díjazásuk függ a megbízó cég nagyságától.

(5.b) Ugyancsak egy tagú irodák, ügyvédek tartoznak ebbe a csoportba, akiknek javarészt gazdasági okokból minden jogterülethez tartozó ügyet ellátnak, fenntarthatóságuk és a kapcsolatok miatt kirendeléseket is vállalnak. Mivel nem vagy alig rendelkeznek állandó megbízással így díjaikat az ügyfél gazdasági helyzetéhez igazítják.

(6) Előfordulnak olyan „kényszervállalkozó” ügyvédek, akik a szolgálati viszony megszűnése után kerülnek azon kényszerpályára, hogy 40-45 évesen nyugállományba vonultak, de még ők aktívan dolgoznának. Ezen ügyvédek, mivel korábbi munkáltatójuk rendszerint valamely rendvédelmi szerv volt, „visszajárnak” dolgozni, és szinte csak a kirendelésekből élnek. Őket volt kollégáik ismerik, ők is tudják mik a hatóság által elvárt kirendelt védő feladata és a hatóság szerinti kívánalma. Amennyiben irodát nyitnak, úgy szorosan a rendőrségek köré települnek.

(7.a) Megélhetési ügyvédek, akik küzdenek hónapról hónapra a fennmaradásukért és megélhetésükért. Ezen jelenség is és ezen ügyvédek száma is régióként eltérő, de számuk egyre inkább emelkedik. Ők azok, akik bármit bármennyiért elvállalnak „minden szerződést 20.000-ért” elkészítenek. Ezen magatartással aláássák az ügyvéd szakma tekintélyét és presztizsét.

(7.b) Akadnak olyan ügyvédek, ügyvédi irodák, akik kirendeléseket vagy párt-

fogó jogi képviselőt vállalnak vagy azért, mert az ügyvédjelöltet más ügyekben nem hagyják, hogy eljárjon, vagy azért, mert nincsenek rászorulva, a minimális díjazás ellenére szeretnének segíteni szakmai tudásukkal támogatni rászoruló személyeket, akik nem tudják az ügyvédi megbízási díjat megfizetni.

A kategóriák felállításával célozom a tipizálást. Azt tartom fontosnak kiemelni, hogy a kirendelt védői intézményt az ügyvédek csoportján belül is különbözően ítélik meg, munkájukat nem, vagy nem kellőképpen becsülik meg sem morális sem anyagi tekintetben, de a kirendelt védők nélkül az egyik alapjog, nevezetesen a tisztességes eljáráshoz való jog jelentős mértékben csorbulna.

A nemzetközi példák szerteágazóak: Az Egyesült Királyságban a kirendelt védőket egy a nyomozó hatóságtól teljesen független jogi szolgálat tartja nyilván, a nyomozó hatóság a terheltet először a lista átadásával köteles tájékoztatni a kirendelhető védők személyéről, hogy válasszon közülük. Az említett szolgálat keretében 24 bizottság és közel 300 helyi kirendelt védői bizottság tevékenykedik. A bizottságok kétféle jegyzéket vezetnek: az egyik az ügynevezett szolgálat jegyzés, amelyen minden kirendelt védő szerepel, a másik a sorrendi jegyzék szerepel, amelyen a különböző időpontokra kirendelhető védők szerepelnek. Kanadában is hasonló a helyzet, több államban a védők kirendeléséről nyomozati szakban is a Bíróság dönt. Ugyancsak ez a szabály érvényesül Németországban, Lengyelországban, Csehországban, Szlovákiában, ahol a bűncselekmény súlyára tekintet nélkül minden esetben a Bíróság rendel ki a terhelt számára védőt, amennyiben a védelem kötelező, vagy a terheltnek nincs meghatalmazott védője, de védőt igénybe kíván venni. A megjegyzés törölve, bekezdés marad itt a kirendelt védőkre való vonatkozás miatt.

IV. AZ ÜGYVÉD KÖZVETLEN ÉS KÖZVETETT SZEMÉLYES ÉRINTETTSÉGE A JOGI KÉPVISELET SORÁN

Az ügyvédnek az adott ügy kimenetelében való személyes érdekeltsége vagy érintettsége akkor áll fenn, ha az ügyvédet, mint természetes személyt vagy az általa a törvényes képviselő szabálya szerint képviselt jogi személyt az adott ügy kimenetele közvetlenül érinti. Ez a helyzet elsősorban abban az esetben, ha az ügyvéd saját maga vagy az ügyvéd által a törvényes képviselő szabályai szerint a képviselt jogi személy az adott ügyben ügyfél. Itt a kérdés az, hogy mennyiben egyeztethető össze a tisztességes eljáráshoz való joggal és az ügyvédi függetlenség követelményével az, ha az ügyvéd a fenti esetekben az igazságszolgáltatás előtt jogi képviselőként és egyszerre ügyfélként is eljár olyan esetekben, amikor a jogi képviselő kötelező.

A magyar polgári eljárások, illetve a közigazgatási jogszabályok alapján az ügyvédek a saját ügyben való közvetlen személyes érintettsége nem akadályozza meg a kötelező jogi képviselő esetében sem az ügyvédi minőségében

történő eljárásában. Erre vonatkozóan kiemelendő az 1995.129. BH,^[30] mely rögzíti, hogy a felülvizsgálati eljárásban jogi képviselőt, az ügyvéd foglalkozású fél is köteles igénybe venni.

Az ügyvéd közvetlen személyes érintettsége a közösségi jog szerint ugyanakkor nem teszi lehetővé az Európai Bíróság előtti eljárást. Az Európai Bíróság alapokmányának 19. cikke kizárja azt, hogy az adott ügyben közvetlenül érdekelt fél az Európai Bíróság előtt jogi képviselőként eljárhasson.

A Buchbinder ügy^[31] indoklása szerint a bíróság rámutatott arra, hogy a feleknek olyan harmadik személyt kell igénybe venniük jogi képviselőként, aki bármelyik tagállamban ügyvédi tevékenység végzésére jogosult. Az Európai Bíróság gyakorlata a jogi képviselő ilyen státuszával kapcsolatban az ügyvédi függetlenség követelményére hivatkozik, mint a tagállamok közös jogi tradíciójára, amely a bíróság alapokmányának 19. cikkén keresztül közösségi jogban is érvényesül. Ezen hivatkozás alapján nem teszi lehetővé azt, hogy az ügyvéd a saját ügyében, abban az ügyben, amelyben közvetlenül személyesen érdekelt a bíróság előtt jogi képviselőként eljárhasson.

Az ügyben felmerült alapvető kérdés az ügyvéd közvetlen személyes érintettsége volt, mivel az ügyfél egy ügyvédi részvénytársaság törvényes képviselője és az ügyfél ügyvédje, jogi képviselője ugyanazon személy volt. Ebben a helyzetben kellett a bíróságnak állást foglalnia abban a kérdésben, hogy elláthatja-e az ügyfél képviseletét az olyan ügyvéd, aki egyben az ügyfél törvényes képviselője és ezért nyilvánvaló, hogy mint ügyvéd az adott ügyben közvetlenül személyesen érintett. A bíróság saját alapokmánya értelmezésekor abból indult ki, hogy az alapokmány 19.§-a szerint a fél a kereset indításhoz olyan harmadik személy, ügyvéd szolgálatait köteles igénybe venni, aki bármely tagállam bírósága előtt jogosult eljárni. A harmadik személy igénybevételének követelménye a bíróság álláspontja szerint megfelel az ügyvédi funkcióról alkotott elképzelésnek, mely szerint ez ügyvédet az igazságszolgáltatás közreműködőjének kell tekinteni, akinek az ügyfele által igényelt jogi támogatás teljes függetlenségben és az igazságszolgáltatás érvényesülése érdekében kell nyújtania.

1. Az ügyvéd közvetett személyes érintettsége, avagy a megbízói érdekérvényesítés határai

Az ügyvéd közvetett személyes érintettségéről egy adott ügy kimenetelében akkor beszélhetünk, amikor az ügyvéd közvetlenül ugyan nem érintett az adott ügy alakulásában, de az ügy kimenetele mégsem lehet közömbös számára,

[30] Bírósági Határozatokban közölt eseti döntések.

[31] 2005. január 13. T-184/04.

mivel gazdasági érdeke fűződik hozzá, hogy az adott ügy milyen eredménnyel zárul. Ez a helyzet különösen az ügyvédi sikerdíjazás kikötése esetében érvényes, mivel ilyenkor az ügyvédnek az adott ügyben kifejtett munkájáért járó munkadíja kizárólag attól függ, hogy az ügyfél érdekeinek megfelelő eredmény született-e az adott ügyben. Az ilyen típusú ügyvédi megbízás a díjazás tekintetében a vállalkozási szerződés jegyeit hordja magában, mivel az ügyvédet csak valamiféle eredmény elérése esetében illeti meg díjazás. A legtöbb európai államban törvény tiltja az ügyvédnek az ügy eredményéből való részesedését (*pactum de quota litis*).

Az 1/2011. (VI.17.) MÜK szabályzatának 3.3.1. pontja kimondja: „az ügyvéd nem részesedhet az általa ellátott ügy eredményéből (*pactum de quota litis* tilalma). 3.3.2. A „részesedés az ügy eredményéből, egy olyan, az ügyvéd és ügyfele közötti megállapodást jelent, mely azon ügy lezárása előtt jön létre, amelyben az ügyfél érdekelt. A megállapodás alapján az ügyfél kötelezettséget vállal arra, hogy az általa az ügy lezárásakor megszerzett eredmény egy részét, az ügyvédnek megfizeti tekintet nélkül arra, hogy az eredmény pénzüsszegben vagy egyéb előny formájában testesül meg”.

V. AZ ÜGYVÉDI (SIKER)DÍJAZÁSRÓL

Hazánk a volt szocialista államokkal együtt azon államok közé tartozik, amelyekben a törvény korlátlanul megengedi az ügyvéd sikerdíjazását. Nyugat-Európai államokban szinte kivétel nélkül az ügyvédi függetlenség sérelmét látják ezen megállapodásokban, a német jog azt a jó erkölcsbe ütközés miatt semmisnek minősíti.^[32] Az ügyvéd hivatását díjazás fejében gyakorolja, ezért érdekeltégi helyzetére alapvető hatással van az a megállapodás, amely az ügyvédi munkadíj tekintetében közte és ügyfele között létrejön.

Az ügyvéd és az ügyfél között az ügyvédi tevékenységgel elért eredményhez kapcsolódó díjmegállapodásnak alapvetően két fő formája ismeretes, a már említett *pactum de quota litis* az angol nyelvterületen meghonosodott elnevezéssel *no win, no fee*, illetve a sikerdíjazás másik elterjedt formája a *pactum de palmario* angol elnevezése *no win, less fee*. A két díjazási forma egymástól abban különbözik, hogy az ügyvéd díjazása teljes mértékben az adott ügy kimenetelétől függ-e vagy az ügyvéd egy bizonyos díjazásra akkor is igényt tarthat, ha eljárása az ügyfél szempontjából sikertelen volt, de siker esetén azonban emelt díjazásra válik jogosulttá. A két díjkikötési megállapodás között alapvető különbség az, hogy a *no win, no fee* szerint az ügyvéd az ügyfél által az ügyben elért eredményből részesedik, abban vele osztozik, sikertelenség esetén azonban nem kap semmiféle díjazást. A *no win, less fee* kikötés esetén az ügyvéd

[32] BverfG, 1 BvR 2576/04 vom 12.12.2006.27.

sikeres eljárása alapján prémiumra, emelt díjazásra tarthat igényt, sikertelenség esetére pedig csökkentett mértékű díjazásra jogosult.

A sikerdíj megállapodások olyan gyűjtőkategóriát jelentenek, amelyen belül a megállapodások széles köre lehetséges és ezen megállapodások az ügyvédi függetlenséggel összefüggésben nem azonos módon kerülnek megítélésre.^[33]

Franciaországban, ahol kötelező ügyvédi díjszabás van, minimum és maximum díjtarifákkal a *no win, less fee* kikötése hosszabb idő óta ismert és törvényileg megengedett, ennek ellenére a Lioni Fellebviteli Bíróság egy 1995-ös ítéletében akként foglalt állást, hogy érvénytelen az olyan munkadíj kikötés, amely szerint a sikerprémium a munkadíjon belül nagyobb arányú részt tesz ki.^[34]

Németországban a sikerdíj kikötés minden formája tilalmazott,^[35] melynek legfőbb okaként az ügyvédi függetlenség alapelvét jelölik meg, erre utal a Német alkotmánybíróság kifejtett értelmezése is, miszerint ez konfliktust hordozó értékellentétek lehetséges veszélye az eredményen alapuló díjazásban. Ide értve az eredményben való részesedésben történő megállapodást is. Hiszen az ügyvéd ilyen típusú megállapodással egyfajta saját gazdasági érdeket hoz létre.

Ezt az álláspontját a Német Alkotmánybíróság 2012. december 12. napján hozott 2576/04. számú határozatában akként pontosította, hogy részben alkotmányellenesnek találta és a szabad foglalkozáshoz való jog korlátozásának tekintette, és kötelezte a jogalkotót, hogy 2008. július 30. napjáig módosítson jogszabályt a sikerdíjazás tilalmának feloldása érdekében.

Alkotmánybíróság szerint a szabad hivatásgyakorláshoz való jogot sérti az a törvényi rendelkezés, mely a sikerdíj kikötését minden esetben kizárja és amellett érvel, hogy azokban az esetekben, amikor a megbízó anyagi helyzete nem tenné lehetővé ügyvéd megbízását és jogai érvényesítését, sikerdíj-megállapodás lehet indokolt. Ennek a kivételnek a bevezetésére kötelezte a törvényalkotót, ami két törvényben (BARO,^[36] RVG^[37]) meg is történt.

Az Európai Unió ügyvédeknek etikai kódexe is kifejezetten tiltja a sikerdíj megállapodások *no win, no fee* formájának kikötését, amely egyben azt is jelenti, hogy a határokon átívelő ügyvédi szolgáltatásnyújtás során a *no win, no fee* kikötése tiltott.^[38] Magyarországon és általában közép-kelet európai államokban a két elvet, a két jogintézményt egymástól nem különíti el élesen és emiatt nincs is igazán jogi jelentősége. A közép-kelet Európai államok ügyvédi törvényei a rendszerváltást követően „Széles körűen sikerorientált ügyvédi munkadíj modelleket vezettek be.”^[39] A magyar ügyvédi törvény lényegében semmiféle

[33] A német ügyvédi rendtartás terminológiája sikerdíjazás helyett siker alapú ügyvédi díjazást javasolja használni.

[34] Cass Iére civ. 10 juillette 1995.

[35] BverfG 1 BvR 2576/04 vom 12.12.2006.

[36] Bundesrechtsanwaltsordnung.

[37] Rechtsanwaltsvergütungsgesetz.

[38] Európai Unió ügyvédeknek etikai kódexe, utolsó módosítás 2002. december 6. 3.3 pont.

[39] Mirko Ros I. m. 3. Nem szerepel az irodalomban, hogy melyik műről van szó.

kötelező eljárást nem tartalmaz az ügyvédi munkadíj kikötéssel kapcsolatban. A cseh ügyvédi törvény ennél egy kissé kevésbé megengedő, bár mind a két jogintézményt ismeri, de a törvény egy általános klauzula és egy értékhatár bevezetésével már mégis kevésbé liberális szabályozást tartalmaz, mint a jelenlegi magyar szabályozás. Ezen általános klauzula szerint az ügyvédi munkadíj kikötésnek méltányosnak és arányosnak kell lennie az ügy tárgya értékének 25%-át meghaladó mértékű ügyvédi munkadíj kikötés semmis.

Sulyok Tamás álláspontja szerint a tisztességes eljárás követelményének biztosításával ellentétes az a szabályozás, amely korlátlanul megengedi az ügyvédek számára sikeres ügyellátás anyagi eredményéből való részesedés kikötését. Figyelemre méltó az is, hogy a magyar jogi szabályozás sem az ügyvéd közvetlen személyes érintettsége esetére, sem az egyéb érintettség esetére nem tartalmaz semmiféle rendelkezést, azaz az ügyvédi függetlenség elvének pusztá kimondása és néhány összeférhetetlenségi tényállás törvényi szabályozása mellett az ügyvédi funkcionális függetlenség részletszabályait a Magyar jogalkotó nagyobb részt elmulasztotta kidolgozni.

Az ügyvéd elvi függetlenségével szemben a gyakorlatban az ügyvéd korlátozás nélkül eljárhat a saját ügyében, és korlátozás nélkül köthet ki sikerhonoráriumot, amely által az ügy kimenetelében gazdaságilag érdekeltté válik. Amely tény az ügyvédi függetlenség és ezáltal tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülésére közvetlen veszélyt jelent.

„Az ügyvéd által felszámított megbízási díjnak az ügyfél által teljes körűen megismerhetőnek, tisztességes és ésszerű módon megállapítottak kell lennie, és meg kell felelnie az ügyvéd számára irányadó jogszabályoknak és szakmai szabályoknak.”^[40] Rögzíti az Ügyvédek Etikai kódexe. Problémát vet fel, hogy erre vonatkozóan nincsen szabályozás de még csak ajánlás sem a megbízási díj megismertetésére és díjtáblázatban való megjelenítésére.

Az Ügyvédi Kamarai állásfoglalás szerint ügyvédi díjszabás nem tehető közzé az ügyvédi honlapon, mivel ez az ügyvéd és az ügyfél által megállapított egyedi díjszabás alapján lehetséges. A munkadíj mértékének megállapítása több módon történhet: átalánydíj meghatározásaként, óradíjban, átalánydíjban, mely sikerdíjjal párosul, az ügy kimenetelétől függően, alkalmanként, eljárási cselekményenként lebontva, de ez esetben is a megbízási megkötésekor a megbízót tájékoztatni kell a várható költségekről, melyek természetesen változhatnak, valamint a felek kiköthetik a készkiadások külön rendezését is.

A peres eljárásokban iránymutatást a bíróságok részére a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről meghatározza a minimális díjakat amelyeket a bíróságok határozhatnak meg.

Az évszázadok folyamán az ügyvédi munkadíjak vonatkozásában nem beszélhetünk változásról. Az 1874. évi XXXIV. Törvénycikk, mely az ügyvédi

[40] 1/2011. (VI.17.) MÜK szabályzat.

rendtartásról szól tartalmazott rendelkezéseket az ügyvédi munkadíjra vonatkozóan. Rögzíteni csupán annyit rögzít a törvénycikk, hogy az ügyvédi jutalomdíj, illetve az időráfordítás megtérítését kell az ügyfélnek megfizetnie, melynek mértéke egyezkedéssel határozható meg.

Közel hatvan év távlatából sem érezték a jogalkotók szükségesnek a költségek mértékének és mennyiségének szabályozását. Az 1937. évi IV. törvénycikk, az ügyvédi rendtartás tárgyában sem hozott változást az ügyvédi munkadíjak vonatkozásában.

Az ügyvédekre vonatkozó 1937. évi törvénycikket az 1958. évi 12. törvényerejű rendelet, az ügyvédi hivatás gyakorlásáról és az ügyvédek szervezeteiről módosította, melyben ugyancsak nem került sor változás rögzítésére.

Novumként értékelhető az a törekvés, hogy az ügyvédi munkadíjat bár továbbra is szabad egyezkedés tárgyának tekinti, de megadja a jogszabály azokat a támpontokat, amiket figyelembe kell venni a munkadíj megállapításakor. Figyelembe veendő az ügy jellege (tárgya), és az ügy jelentősége, a megbízás teljesítéséhez előreláthatóan megkívánt ügyvédi munkát, valamint az ügyfél személyi és anyagi körülményeit. Kötelezően írásba foglalt tényvázlatba kell a munkadíjat rögzíteni.

Ezt az újítást azonban a következő módosítás, ami az 1983. évi 4. törvényerejű rendeletben jelent meg nem vitte tovább. Továbbra is rögzítésre került, hogy az ügyvédi munkadíj szabad megállapodás tárgya, az ügyvédi munkadíj pedig munkadíjból, költségátalányból és készkiadásból áll.

A hatályos Útv. a következőképpen szabályoz: „Az ügyvédet a tevékenységéért megbízási díj és költségtérítés illeti meg. Az ügyvédi megbízási díj szabad megállapodás tárgya.” Ezt az Etikai Kódex annyival egészíti ki, hogy, „az ügyvéd által felszámított megbízási díjnak az ügyfél által teljeskörűen megismerhetőnek, tisztességes és ésszerű módon megállapítottnak kell lennie, és meg kell felelnie az ügyvéd számára irányadó jogszabályoknak és szakmai szabályoknak”.^[41]

Fontos megemlíteni, hogy a hiányos szabályozást a jogalkotó az évtizedek alatt sem pótolta, még az erre vonatkozó törekvések is elmaradoztak, furcsa módon az érintettek szakmai fórumokon való észrevételezésein kívül egyéb, érdemi javaslatétel vagy jogszabály kidolgozása a közeljövőben sem várható.

Nem vitatható, hogy az ügyfél és az ügyvéd közötti megállapodás tárgya az ügyvédi munkadíj mértéke, de ez sokszor ahhoz vezet, hogy az ügyfél nem tudja eldönteni, hogy az az összeg, amit az elvégzendő munka ellentételezéseként az ügyvéd mondott, az megfelelő-e, sok vagy kevés, vagy éppen arányos a szokásoknak megfelelően. Ebből adódhatnak olyan konfliktusok, például amikor az ügyfél úgy véli, hogy számára ennyit nem ér az ügy képviselése és felkeres egy másik ügyvédi irodát, ahol alacsonyabb áron kaphatja meg ugyanazt a szolgáltatást. Ez természetesen nem azt jelentheti azt, hogy gyengébb színvonalon végzett munkát

[41] Útv. 9. § (1) és (2). Bekezdése.

kap majd, az árban a különbség inkább abból adódhat, hogy az egyik ügyvédi iroda nem egy frekventált bírósághoz közeli helyen működik, ezért alacsonyabb fenntartási költsége van az irodának, így alacsonyabb áron tud dolgozni.

Mélyen elítélendő azon ügyvédi hozzáállás, mely szerint ha „jól szituált ügyfél” képviselőjét kell ellátni, akkor ne a munkával arányos díjat kérjen el az ügyvéd, hanem az ügyfél pénztárcájához igazítsa az ügyvédi munkadíjat.

Felvetődik az a kérdés, hogy ha az ügyvédi munkadíj nyilvánosságra kerül, az mennyire sérti az ügyvédi titkot. Vajon a felek között létrejött megállapodás, a munka ellenértékére vonatkozóan titoktartási kötelezettséget von-e maga után.

Az Ügyvédi Kamara sem kíván ezen szabályozási körön túlterjeszkedni. Támpontot csak a fentebb már ismertetett Etikai kódex szabályozása ad.

Érdeemes megjegyezni, hogy az ügyvédek között is ellenérdekű felek vannak, hiszen azon irodák, melyek nemzetközi áron és ügyfélkörrel rendelkeznek, nem kívánják az árakat egy tól-ig kategóriába meghatározni, hiszen bevételüket ez jelentősen csökkentené. Viszont azon ügyvédek, akik a megélhetésükért, havi fenntarthatóságukért dolgoznak, azok elengedhetetlennek tartanak a szabályozást az ügyvédi munkadíjak vonatkozásában.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Ügyvédi Kamara a 2002-ben kiadott tájékoztatójában javaslatot tesz arra, hogy bizonyos ügyekben, például cégalapításkor, egyezséggel történő válóper esetén, adásvételi szerződés megkötésekor, milyen ügyvédi munkadíj lehet indokolt. Ezen ajánlását a Kamara azóta sem aktualizálta. A szabályozás elsősorban az ügyfelek érdekeit szolgálná, akik így pontosan tudnák, hogy milyen ügyvédi munkáért várhatóan mennyit kell fizetniük.

1. Az osztrák minta, az ügyvédi (siker)díjak meghatározása vonatkozásában

A környező országok közül Ausztriában már megtörtén az ügyvédi díjazás tabutémájának törvény általi szabályozása. A gyakorlatban ez évtizedek óta működik, ezáltal kiszámíthatóbbá teszi a díjakat, mely megítélésem szerint mind az ügyfél, mind az ügyvéd érdekét szolgálja.

Ausztriában a Törvény az ügyvédi munkadíját a *Rechtsanwaltstarifgesetz* (RATG)^[42] határozza meg, szabályozza a fizetendő ügyvédi költségek mértékét. Ezt egészíti ki az Autonóm díjazási kritériumok (*Autonome Honorar-Kriterien*) (AHK).

A RATG kimondja, hogy az ügyvédi díj szabad megállapodás tárgya, azonban, ha az ügyfél és az ügyvéd nem állapodik meg az ügyvédi munkadíjban, akkor lehet a fent felsorolt jogszabályokat az ügyvédi munkadíjra alkalmazni.

A munkadíj lehet óradíjban vagy átalánydíjban meghatározott. Átalánydíj esetén az eljárási díjat, valamint az egyedi esetre lebontható szükséges teljesítménydíj illeti meg az ügyvédet. A konkrét teljesítmény eredményről az ügyvéd-

[42] Die österreichischen Rechtsanwälte, www.rechtsanwaelte.at.

nek az ügyfél felé el kell számolnia. Ezen elszámolási móddal a fő probléma az, hogy a szükséges teljesítmény előre nem ismert, így a díjának mértéke is nehezen meghatározható. Nem lehet tudni mennyi ideig fog tartani a bírósági eljárás, mennyi időt vesz igénybe a bizonyítási eljárás.

Az óradíjban történő munkadíj meghatározásakor a jogszabály különbséget tesz, hogy a munkát az ügyvéd, ügyvédjelölt, vagy az ügyvédi iroda adminisztratív alkalmazottja végzi-e. A telefonon adott felvilágosítás is díjköteles.

A RATG szabályozza a bíróságok által megállapítható ügyvédi munkadíjak mértékét, de ez is csak akkor alkalmazható, ha az ügyvéd és ügyfele nem állapodott meg más munkadíjban. Ezen díjak, csak a polgári ügyekre alkalmazhatók, a büntető ügyekre az AHK szabályai az irányadóak.

Az ügyvédnek az elvégzett munkájáról áttekinthető, részletes írásbeli elszámolást kell nyújtania az ügyfélnek, amit vagy megállapodás szerinti időközönként teljesít, vagy az ügyfél kérésére haladéktalanul el kell készíteni. Amennyiben az ügyfél nem ért egyet a díjigény elszámolással, úgy az ügyvédi kamarához fordulhat, akinek csak formális felülvizsgálati jogköre van. Az ügyfél ezen kívül a Bíróságon is eljárást indíthat az általa eltúlzottnak vélt díjigényről. Abban az esetben, ha valaki nem tud ügyvédi munkadíjat fizetni, akkor az Osztrák ügyvédi kamarák mellett működő ingyenes jogi segítségnyújtást veheti igénybe.

A RATG tartalmazza a tételes tarifalistákat az egyes ügycsoportokra lebontva. A tarifa táblázatokból lehet kiszámolni, hogy a pertárgyértékhez viszonyítva milyen mértékű ügyvédi munkadíjat kell az ügyfélnek fizetnie. Amennyiben nem lehet az elvégzendő munkát a RATG egyik táblázatába sem besorolni, úgy az AHK szabályai az irányadóak, mivel az AHK még részletesebben tartalmazza az ügyek lebontását. Abban az esetben, ha egyik jogszabályban sincsen az ügy „beárazva”, úgy azt az ügyfélnek kell meghatározni.

Külön szabályozza a RATG a kis pertárgy értékű, vagy kis jelentőségű ügyeket, ahol minél kisebb a pertárgy értéke, annál jelentősebb mértékű költség általányt kell az ügyfélnek fizetnie. A pertárgy értékének akár 100-120%-a is megilleti az ügyvédet.

Az ügyvédet megilleti az eredményességi pótlék, mely a pertárgy értékének maximum 50%-a lehet.

2. A honi szabályozásról – Az Alkotmánybíróság 8/2013. (III.1.) AB határozata

Az Alkotmánybíróság a Győri Törvényszék 3.Bf.109/2012/6. számú ítélete vonatkozásában meghozott alkotmányjogi panaszt elutasította, de a tisztességes eljáráshoz való jog és a védő értesítési kötelezettségeire vonatkozóan jelentős megállapításokat tett.

Az ügyről röviden érdemes említést tennünk. A panaszt benyújtó felet súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás bűntettében bűnösnek mondta ki a Soproni Városi Bíróság. A Győri Törvényszék a városi bíróság ítéletével szemben előter-

jesztett, részben azonos irányú ügyészi és védelmi fellebbezések alapján, másodfokon járt el. A törvényszéki ítélet a városi bíróság által megállapított tényállást túlnyomó részben megalapozottnak találta, ezért újabb bizonyítást már nem vett fel. Mind az ügyészi, mind a védelmi fellebbezések egyaránt kifogásolták, hogy a nyomozást folytató rendőrség a gyanúsított első terhelti kihallgatásának tervezett időpontjáról, valamint a gyanúsított fogva tartásának helyéről elmulasztotta értesíteni akirendelt védőt.

Az Alkotmánybíróság előtt támadott Törvényszéki ítélet 5. oldala az alábbi indokolást adja. „A törvényszék ugyanakkor azt az álláspontot foglalta el, hogy a kirendelt védő értesítésének elmaradása a terhelti kihallgatás tervezett időpontjáról nem jelenti a védekezéshez való jog lényeges korlátozását. Ennek okaként a törvényszéki ítélet indokolása tartalmazza, hogy a Be. kifejezetten nevesíti azokat az eljárási szabálysértéseket, amelyek a vallomás bizonyítékként történő értékelését kizárják. Ilyen jellegű eljárási szabálysértésként a jogalkotó kizárólag a Be. 117. § (2) bekezdésében foglalt, „Miranda formulaként” ismert figyelmeztetés elmulasztását nevesíti. Hivatkozással a Be. 117. § (2) bekezdés utolsó mondatában előírtakra, a törvényszéki ítélet kiemeli, hogy a figyelmeztetés garanciális jelentőségű, és amennyiben elmarad, avagy ami ezzel egyenértékű, ha a jegyzőkönyv nem tartalmazza, akkor a terhelt vallomását bizonyítékként nem lehet figyelembe venni, és a büntetőeljárásban a bizonyítékok értékelése során felhasználni. A büntetőeljárási törvény azonban nem fűz ilyen jellegű jogkövetkezményt ahhoz, ha a kirendelt védő értesítése a terhelti kihallgatás tervezett helyéről és időpontjáról elmarad. A törvényszék megállapította, hogy az indítványozót a terhelti kihallgatásának kezdetekor a Be. 117. § (2) bekezdésében foglalt jogokra a nyomozó hatóság részletesen figyelmeztette, így többek között az indítványozó figyelmét felhívta arra is, hogy érdekében védőt rendeltek ki, aki azonban a gyanúsítottként történő kihallgatásán nem vesz részt. Az indítványozó a kirendelt védő személyét elfogadta, és a vallomásmegtagadási jog ismeretében önként döntött úgy, hogy mégis vallomást tesz.”

Az Alkotmánybíróság már működésének kezdetén kimondta, hogy a védelemhez fűződő jog az alkotmányos büntetőeljárási jog egyik olyan alapelve, amely a büntetőeljárás valamennyi szakaszában számtalan különböző részlet-szabályban érhető tetten. Az Alkotmánybíróság a 25/1991. AB határozatában ezt úgy fogalmazta meg, hogy „[a] védelemhez való jog alkotmányos büntetőeljárási alapelve az eljárás egész menetében számtalan részlet-szabályban ölt testet. A védelemhez való jog a büntetőeljárás alá vont személy azon jogaiban, illetve a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a vele szemben érvényesített büntetőjogi igényt megismerje, arról álláspontját kifejtthesse, az igénnyel szembeni érveit felhozhasssa, a hatóságok tevékenységével kapcsolatos észrevételeit és indítványait előterjeszthesse, továbbá védő segítségét vehesse igénybe. A védelemhez való jog tartalmát képezik a védő azon eljárási jogosítványai, illetve a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek részéről a védelem ellátását lehetővé teszik.”

Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatában a jogállami büntetőeljárás korlátozhatatlan minősége az eljárás tisztessége, amelynek egyik eleme az a követelmény, hogy a terhelt védelemhez való joga hatékonyan érvényesüljön.

„Az Alkotmánybíróság értékelése, mely lényegében összefoglalja az eddigi AB határozatok ezen témához vonatkozó megállapításait, mely szerint mind a vallomás megtagadásának lehetőségére történő figyelmeztetés, mind a védő igénybevételéhez való jog hatékony érvényesítése olyan jelentős büntetőeljárás garanciák, amelyek az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésének védelmi körébe tartoznak. Éppen ezért a védői közreműködés hatékony biztosításának hiánya csakúgy, mint a vallomás megtagadásának lehetőségére történő figyelmeztetés elmaradása azzal a következménnyel jár, hogy a terhelti vallomás nem használható fel bizonyítékként. Ennek okai a következők. A terhelti kihallgatásokon a védő személyes jelenléte biztosítja az eljárási szabályok megtartását. Ezért a védő jelenlétének legjelentősebb funkciója az, hogy képes garantálni a terhelti vallomás önkéntességét.”

„A Bíróság álláspontja értelmében az egyezménybeli (Emberi Jogok Európai Egyezménye) szövegben megjelenő „jogi segítség” (legal assistance) semmiképpen sem azonos tartalmú a „kirendelés” (nomination) kifejezéssel. Éppen ilyen okból a bünyügyi hatóságok önmagában a védő kirendelésével még nem tekinthetők teljesítettnek az Egyezményben biztosított jog érvényesítését. A hatóságoknak szükséges arról is meggyőződniek, hogy a kirendelt védőnek lehetősége van-e arra, hogy tényleges jogi segítséget nyújtson annak, akinek érdekében kirendelték. Kétségtelen, hogy a bünyügyi igazságszolgáltatásban eljáró hatóságok nem tehetők felelőssé a kirendelt ügyvéd hanyag magatartásáért vagy mulasztásaiért. Ugyanakkor a hatóságok felelősek azért, hogy lépéseket tegyenek a panaszos számára biztosított jogok a tényleges és hatékony érvényesítése érdekében” Az Alkotmánybíróság ezen megállapításai összhangban vannak a Emberi Jogok Európai Egyezményével, valamint a kialakult Alkotmánybírósági gyakorlattal.

Az alkotmányjogi panasszal érintett bünygyben a nyomozást folytató Soproni Rendőrkapitányság nem tudta igazolni, hogy a fogva tartott terhelt érdekében kirendelt védőt a kihallgatás tervezett időpontjáról és helyszínéről értesítette volna. A rendőrség tehát nem teremtette meg annak lehetőségét, hogy a védő jelen lehessen annak a fogvatartott terheltnek a kihallgatásán, akinek érdekében kirendelték. A bünygyben eljáró bíróságok pedig annak ellenére értékelték bizonyítékként az első terhelti kihallgatás foganatosítása során nyert terhelti vallomást, hogy észlelték és vizsgálták a rendőrség mulasztását. Az Egyezmény jogvédelmi mechanizmusával összefüggésben az Alkotmánybíróság a korábbi határozatára utalva arra emlékeztet, hogy „ha csak az első kihallgatás során nincs jelen az ügyvéd, az is aggályos az Egyezmény 6. Cikk (3) bekezdés c) pontjának összefüggéseiben, de hogy meg is sértette-e, azt tulajdonképpen csak egy konkrét eljárás összes körülményei alapján lehet megállapítani, amelynek során meghatározó jelentősége van annak, hogy az ügyvéd nélkül tett nyilatko-

zatoknak mi a későbbi sorsa, a terhelt/vádlott később megerősítette vagy megtagadta-e, a nyilatkozatok milyen hatást gyakoroltak az illető büntető eljárásának végkimenetelére, történt-e az ügyvéd távollétében egyéb eljárási cselekmény. Jelentősége van a terhelt esetében, hogy laikus-e vagy jogászként eleve átlátja-e egy büntetőeljárás különböző szakaszainak jellemzőit.”

VI. ÖSSZEGRZÉS

Az alaptörvénybe került pontosítás, mely az igazságos eljárás helyett a tisztességes eljárás teszi szükségessé, egy jövőbeni tágabb kategóriát nyitott, mely garanciája lehet az eljárásoknak. A tisztességes eljárás egy tágabb kategória, melynek egyik eleme az igazságos eljárás, így bővebb alapjogi garancia jelent meg az alaptörvény módosításával. Minden eljárás, függetlenül, hogy mely jogterületen zajlik a hatóságok előtt tisztességesnek kell lennie, ezzel megalapozva az eljárások igazságos kimenetelét. Emellett a „fegyverek egyenlősége”, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson, és állást foglalhasson, nem minden esetben valósul meg, mivel elviekben a terhelt és a védő, valamint a vád ugyanolyan teljességben és mélységben kell, hogy az eljárás részleteit megismerhessék. Ez a kirendelt védők kirendelésének gyakorlatából látszik, hogy gyakorta sérül. A tisztességes eljárás követelményének nem csak a jogszabályokban kellene megjelennie, hanem a jogalkalmazó szervek mindennapi gyakorlatában is érvényesülnie kéne.

Az Ügyvédi törvény, mely 1998. március 16. napján került kihirdetésre, továbbra is jelentős hiányosságokat mutat az ügyvédi díjazásra vonatkozóan. Ezekre számos nemzetközi példa van, amit megfelelően a magyar jogrendszerbe is át lehetne ültetni, azonban, mint az élet számos területén, így ezen is a díjazás, a pénz az egyik leginkább titkolt dolog, így az erre vonatkozó szabályozás még várat magára. Azzal, hogy jogalkotónk szabályozná az ügyvédi munkadíjak alapjait, még nem veszne el azon fontos elv, hogy az ügyvédi munkadíj az az ügyvéd és ügyfele bizalmi viszonyából eredő megbízási díj, mely kettejük közös megállapodásából jön létre.

Tanulmányommal az volt a célom, hogy megpróbáljam összegyűjteni az ügyvédi hivatás körében és körül kialakult tabutémákra a figyelmet, mint a sikerdíjazás, munkadíj, valamint megpróbáltam bemutatni az Osztrák példán keresztül, hogy a gazdasági és politikai érdekeken túllépve lehetett szabályozni ezt a kérdéskört. Ugyancsak rá kívántam világítani, hogy a kirendelt védői intézmény elavult rendszerén változtatások szükségesek, amelyek ugyancsak akkor érhetők el, ha a nemzetközi példákat áttekintve a kirendelt védőkre vonatkozóan szabályozások módosítására kerül sor, hogy az egyik alapjog, nevezetesen a tisztességes eljáráshoz való jog, megfelelő módon érvényesüléshez jusson.

IRODALOM

- Bánáti János (2005): *Szabadságkorlátozások*. Fundamentum. 2. 50-51.
- Bihari Mihály – Pokol Béla (2009): *Politológia*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- *Bírák Lapja* (2012). XXII. évf. 1.-2. sz.
- Fenyvesi Csaba (2002): *A védő ügyvéd a védő büntető eljárási szerepéről és jogállási szabályáról*. Dialog Campus, Budapest – Pécs.
- Jakab András (2011): *Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei*. HVG-Orac, Budapest.
- Kádár András Kristóf (2009): *A tisztességes eljáráshoz és a védelemhez való jog 20 éve Magyarországon*. Fundamentum. 4.
- Kádár András Kristóf (2010): *A vétkesség védelme: sérelmes bánásmód és védői tevékenység az előzetes letartóztatásban lévő terheltek ellen folyó eljárásokban*. Magyar Helsinki, Budapest.
- Kasper, Franz (1995): *Der Anwalts Rechts*. Juristische Zeitschrift. Vol. 15-16. 746-753.
- Redeker, Konrad (2004): *Neue Juristische*. Wochenschrift. Vol. 13.
- Ros, Mirko (2007): *Der Erfolg und das Honorar des Anwalts*. Dike Verlag.
- Schiller, Kaspar (1998): *Ein Gesetz mit 125 Jahrige Verspätung*. Zeitschrift für Schweizerisches Recht. Vol. 1. 71.
- Sulyok Márton (2011): *„In all fair ness” avagy Igazság szerint... A tisztességes eljáráshoz való jog jövőjének kilátásai Európán kívül*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- Sulyok Tamás (2008): *Az ügyvédség alkotmányos helyzetének néhány időszerű kérdése*. Magyar Jog. 6.
- Tóth Mihály (1989): *Nyomozás és védelem (A fal lehet üveg is)*. Magyar Jog. 1989/3, 350-355.